

Sygn. akt II Ca 467/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 maja 2015 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Sławomir Buras

Sędziowie: SSO Teresa Strojnowska (spr.)

SSR del. Anna Kluźniak

Protokolant: starszy protokolant sądowy Beata Wodecka

po rozpoznaniu w dniu 28 maja 2015 r. w Kielcach na rozprawie

sprawy z powództwa S. A., M. P.

przeciwko J. P. (1)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Busku - Zdroju

z dnia 30 grudnia 2014 r. sygn. V C 141/13

oddala apelację i zasądza od J. P. (1) na rzecz S. A. i M. P. po 600 (sześćset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II Ca 467/15

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 grudnia 2014 roku sygn. V C 141/13 w sprawie z powództwa S. A. i M. P. przeciwko J. P. (1) o zapłatę z tytułu zachowku po matce Z. P., zmarłej w dniu 9 listopada 2011r., Sąd Rejonowy w Busku-Zdroju zasądził od pozwanego na rzecz każdej z powódek kwoty po 31 958,00 zł z ustawowymi odsetkami od kwot 30 145,00 zł od dnia 21 marca 2013r. do dnia zapłaty, od kwot 1 813,00 zł od dnia 11 kwietnia 2014r. do dnia zapłaty (pkt I), orzekł o kosztach procesu na rzecz powódek (pkt II).

Sąd Rejonowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych:

Matka powódek Z. P. zmarła w dniu 9 listopada 2011r. Jako spadkobierców ustawowych pozostawiła troje dzieci: S. A., M. P. i J. P. (1).

Spadek po niej odziedziczył w całości syn J. P. (1)- postanowieniem Sądu Rejonowego w Kazimierzy Wielkiej z dnia 20 lipca 2012r. sygn. akt I Ns 253/11 jako spadkobierca testamentowy, na podstawie testamentu notarialnego Rep. (...)sporządzonego w dniu 07 grudnia 1999r. przed notariuszem M. B.w Kancelarii Notarialnej w K. W., otwartego i ogłoszonego w Sądzie Rejonowym w Kazimierzy Wielkiej w dniu 12 stycznia 2012r. w sprawie I Ns 253/11.

W skład spadku po Z. P. wchodzi nieruchomość rolna, stanowiąca gospodarstwo rolne z zabudowaniami, położona w K. W. przy ul. (...), składająca się z działek oznaczonych nr: (...), (...), (...), (...), (...) o łącznej wartości 201 347,00 zł (wartość gospodarstwa wyliczył biegły i opinię tę Sąd Rejonowy podzielił w całości).

W ocenie Sądu, na gruncie rozpoznawanej sprawy, przy przedstawionym przez strony materiale dowodowym, wykazany został skład i wartość masy spadkowej w celu ustalenia wysokości należnego powódcom zachowku. Zatem roszczenie powódek okazało się uzasadnione i udowodnione. Nie zostały, zdaniem sądu, udowodnione przez pozwanego darowizny pieniędzy, jakich zdaniem pozwanego, miała dokonać zmarła matka na rzecz córek (powódek), które uzasadniałyby ich doliczenie do wartości majątku spadkowego i zaliczenie ich na poczet należnego zachowku. Innego majątku, należącego do Z. P. w dacie jej śmierci strony nie wykazały. Powódki nie zostały wydziedziczone ani też pozbawione prawa do zachowku.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że zgodnie z art. 991 k.c. roszczenie powódek jest uzasadnione i zasądził należny powódcom zachówek w wysokości połowy wartości udziału, gdyby były powołane do spadku z ustawy ($1/3 \times 1/2 = 1/6$), po pomniejszeniu kwoty należnego zachowku o dokonaną przez pozwanego na rzecz każdej z nich zapłatę w wysokości 1 600,00 zł na poczet rozliczeń w wykonaniu polecenia zawartego w testamencie z dnia 07 grudnia 1999r., w kwocie po 31 958,00 zł na rzecz każdej z powódek z ustawowymi odsetkami od daty wniesienia powództwa. O kosztach procesu orzekł zgodnie z wynikiem sprawy i regułą określoną w art. 98 k.p.c.

Apelację od tego orzeczenia, wniósł pozwany i zarzucił:

- naruszenie przepisów postępowania tj. art. 227 k.p.c. poprzez nieustosunkowanie się do wszystkich wniosków dowodowych lub bezzasadne oddalenie wniosków dowodowych pozwanego,
- naruszenie art. 210 § 3 k.p.c. przez dokonanie przez Sąd Rejonowy własnej interpretacji, odmiennej od dokonanych oświadczeń stron i świadków,
- art. 233 § 2 k.p.c. poprzez odmowę wiarygodności zeznań świadków,
- art. 328 § 2 k.p.c. poprzez nie zawarcie w uzasadnieniu powodów nie uwzględnienia zeznań zgłoszonych świadków.

Wydane orzeczenie jest błędne, ponieważ sąd nie uwzględnił faktu wynikającego z dokumentu, potwierdzonego przez powódki, że zostały już spłacone, sąd nie rozważył wszechstronnie zgromadzonego materiału dowodowego, nie uwzględnił wszystkich dowodów, nie omówił ich należycie, nie przytoczył w uzasadnieniu, na jakich dowodach się oparł, którym odmówił wiarygodności i dlaczego.

W oparciu o powyższe zarzuty pozwany wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie w sprawie,
- ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja oraz zarzuty w niej zawarte nie są uzasadnione i nie zasługują na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy dokonał prawidłowej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, nie uchybiając przy tym ani zasadom logicznego rozumowania, ani zasadom doświadczenia życiowego, które Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własne, w szczególności w odniesieniu do ustalenia składu i wartości masy spadkowej po zmarłej Z. P. oraz dokonanie przez pozwanego na rzecz każdej z powódek wpłat po 1 600,00 zł, podlegających zaliczeniu na poczet przysługującego im zachowku (nie jest to jednak cała kwota należna z tytułu zachowku). I chociaż ma rację skarżący, że sporządzone uzasadnienie jest dość lakoniczne i zawiera pewne uchybienia, to jednak, zdaniem

Sądu Okręgowego, nadal możliwa jest ocena zgromadzonego materiału dowodowego i kontrola wydanego przez Sąd Rejonowy rozstrzygnięcia.

Na wstępie trzeba zaznaczyć, że instytucja zachowku służy ochronie interesów majątkowych najbliższych członków rodziny spadkodawcy, wymienionych w art. 991 k.c., urzeczywistnieniu obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma wobec swoich najbliższych (por. wyr. SN z dnia 07 kwietnia 2004r., IV CK 215/03, PiP 2005, Nr 6).

Zgodnie z treścią tego przepisu zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachówek - art.991 §1 k.c.). Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku, bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, lub też jako zapis, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia. (art.991 §2 k.c.). Nie należy pomijać, iż prawa osób uprawnionych do zachowku służą urzeczywistnieniu obowiązków moralnych jakie spadkodawca ma wobec swoich najbliższych. Już samo pozbawienie uprawnionego korzyści ze spadku w drodze dziedziczenia jest dla niego okolicznością krzywdzącą i dolegliwą, a tego nie powinno jeszcze pogłębiać ograniczenie możliwości realizacji roszczeń z tytułu zachowku (por. wyr. SA w Warszawie z dnia 24 lutego 2014r., I ACa 1204/13, Lex nr 1444907).

Skoro spadek po Z. P.odziedziczył na podstawie testamentu notarialnego Rep. (...), sporządzonego w dniu 07 grudnia 1999r. tylko jeden z trzech spadkobierców ustawowych – syn J. P. (1), a udział każdego spadkobiercy ustawowego wynosi po 1/3 części, to należny na podstawie art. 991 §2 k.c. zachówek wynosi połowę tego udziału tj. 1/6 część i według takiego ułamka Sąd Rejonowy ustalił należną powódkom kwotę z tytułu zachowku (pozwany zresztą nie kwestionował tych wyliczeń, ani też samej zasady w oparciu o którą zostały one dokonane przez sąd.).

Zarzuty apelacji zostały sformułowane w sposób ogólnikowy i nieprecyzyjny przez przywołanie jedynie przepisów postępowania bez odniesienia ich do konkretnych okoliczności sprawy, dowodów. Skarżący nie wskazał, na czym konkretnie, miałyby polegać naruszenie wskazanych w apelacji przepisów.

Przepis art.227 k.p.c. stanowi, że przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia istotne znaczenie. Istotność faktów wiąże się z podstawą faktyczną powództwa (art.187 k.p.c.). Powódki w pozwie określiły żądanie podając jego kwotę, osobę zobowiązaną. Uzasadniając powództwo, subiektywnie określiły stan faktyczny sprawy a mianowicie, iż są spadkobiercami ustawowymi matki Z. P. zmarłej w dniu 9 listopada 2011r., ich udział w spadku, w przypadku dziedziczenia na podstawie ustawy wynosi po 1/3 części (spadkodawczyni Z. P. jako spadkobierców ustawowych pozostawiła troje dzieci, poza nimi zmarła matka miała jeszcze syna J. P. (1)).

Spadek po niej odziedziczył w całości syn J. P. (1)jako spadkobierca testamentowy, na podstawie testamentu notarialnego Rep. (...)sporządzonego w dniu 07 grudnia 1999r. przed notariuszem M. B.w Kancelarii Notarialnej w K. W., - postanowieniem Sądu Rejonowego w Kazimierzy Wielkiej z dnia 20 lipca 2012r. sygn. akt I Ns 253/11.

W skład spadku po Z. P.wchodzi nieruchomość rolna, stanowiąca gospodarstwo rolne z zabudowaniami, położona w K. W.przy ul.(...), składająca się z działek oznaczonych nr: (...), (...), (...), (...), (...)o łącznej wartości 201 347,00 zł (wartość gospodarstwa wyliczył biegły R. R. (1)i opinię tę Sąd Rejonowy podzielił w całości). Powódki po złożeniu przez biegłego wyjaśnień do opinii na rozprawie w dniu 10 kwietnia 2014r. oświadczyły, iż ostatecznie nie kwestionują opinii, pozwany nie zgłosił do niej zastrzeżeń (k194-196). Taką więc wartość Sąd Rejonowy przyjął do wyliczenia należnego powódkom zachowku, jako że nie zrzekły się praw do spadku, nie odrzuciły go, nie zostały wydziedziczone. Strony nie wykazały aby w skład spadku wchodziły jeszcze inne składniki majątkowe (inne nieruchomości, jedynie według twierdzeń powódek, ostatecznie nie wykazane), oraz darowizny dokonane na rzecz dzieci jako spadkobierców ustawowych, które podlegałyby zaliczeniu na poczet schedy spadkowej (takie twierdzenia prezentował z kolei pozwany, lecz także tego nie udowodnił). Przekazane na rzecz córek kwoty darowizny np. min. jako prezent ślubny, na zakup niektórych elementów wyposażenia mieszkań, jak np. na zakup segmentu (czyli meblościanki) jako zwyczajowo przyjęte, nie podlegają zaliczeniu. Ustalone zwyczaje (art.56 k.c.), stosownie do okoliczności, mogą być taktowane jako

fakty powszechnie znane i do takich należy zaliczyć prezenty ślubne, czy niewielkie darowizny przekazywane dzieciom przez rodziców jako „pomoc” w urządzeniu nowego mieszkania, domu.

Zgodnie z ustalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego dopuszczalne jest pominięcie dowodu wobec dostatecznego wyjaśnienia kwestii spornych, a zmierzającego do tego samego rezultatu, który już został osiągnięty.

Jednak apelujący nie podał w apelacji, do których wniosków dowodowych Sąd Rejonowy się nie ustosunkował, które wnioski dowodowe niezasadnie oddalił, zeznania których świadków ocenił nieprawidłowo.

Wskazać należy, że również zarzut naruszenia art.210 §3 k.p.c. nie został należycie uzasadniony, tak aby była możliwa ocena jego zasadności i ewentualna weryfikacja. Nie spełnia tego wymogu zapis „dokonanie przez sąd własnej interpretacji”, odmiennej od dokonanych oświadczeń stron i świadków (interpretacji czego, odmiennej od jakiego konkretnego stanowiska stron, zeznań których świadków, w jakiej kwestii).

Podobnie ogólnikowo został sformułowany zarzut naruszenia art.233 §2 k.p.c. – jako „poprzez odmowę wiarygodności świadków”. I znów skarżący nie wskazał jakich świadków, na jakie okoliczności, którym sąd odmówił wiarygodności.

Sąd Rejonowy wskazał w uzasadnieniu, w oparciu o jakie dowody ustalił stan faktyczny (k.389), wymieniając kompleksowo dowody na których się oparł i chociaż niedokładnie omówił każdy z nich z osobna, to oceniając wiarygodność i moc dowodów, nie naruszył przy tym zasady swobodnej oceny dowodów ani też logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego. Zakwestionowana ocena dowodów została przez pozwanego uczyniona tak ogólnikowo, bez przywołania, które z dowodów sąd błędnie ocenił, tak że nie jest możliwa weryfikacja tego zarzutu. Skuteczne przedstawienie zarzutów wymaga wykazania, że sąd I instancji uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego. Nie jest natomiast wystarczające samo przekonanie skarżącego, o innej, niż przyjął Sąd Rejonowy wadze i doniosłości poszczególnych dowodów lub odmiennej ich ocenie niż ta dokonana przez sąd. Nadal jednak należy podkreślić, że owe zarzuty zostały sformułowane bardzo ogólnikowo, co zupełnie uniemożliwia jakkolwiek ich analizę.

To samo należy odnieść do zarzutu naruszenia art., 328 §2 k.p.c., co w konsekwencji oznacza brak możliwości kontroli i oceny jego trafności.

Wskazać należy, iż ostatecznie żadna ze stron nie zdołała skutecznie zakwestionować ani składu ani też wartości majątku spadkowego, wyliczonej przez biegłego z zakresu szacowania nieruchomości. Wątpliwości powstałe po sporządzeniu pierwszej opinii zostały wyjaśnione w opinii uzupełniającej przedstawionej przez biegłego R. (...)na rozprawie w dniu 10 kwietnia 2014r. (k.194-196) i ostatecznie żadna ze stron nie kwestionowała opinii, dokonanych wyliczeń i takie też wartości przyjął Sąd Rejonowy do wyliczenia wartości należnego powódkom zachowku. Oznacza to, iż wszystkie wyliczenia wartości należnego powódkom zachowku, zaprezentowane w uzasadnieniu wyroku Sądu Rejonowego należy ocenić jako prawidłowe.

Spór pomiędzy stronami nie obejmował kwestii składu majątku spadkowego. Apelujący nie zakwestionował także samego sposobu wyliczenia zachowku czy udziałów powódek w spadku po zmarłej matce. Pozwany nieskutecznie twierdził, że powódki otrzymały takie darowizny, które wyczerpują całą kwotę przypadającego zachowku, czego jednak nie zdołał udowodnić.

Nadto ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie wynika, by powódki zostały wydziedziczone, a więc mają one prawo do otrzymania zachowku do spadkobiercy testamentowego. Z racji zamieszkiwania w pewnej odległości ich przyjazdy nie odbywały się często np. kilka razy w miesiącu, jednak spędzały w domu rodzinnym część swoich urlopów, przyjeżdżały poza tym także przy okazji uroczystości rodzinnych – i wówczas pomagały w gospodarstwie, wykonywały remonty domu wykupowały leki, utrzymywały kontakt z matką.

Apelujący nie wykazał także, iż którakolwiek z sióstr otrzymała darowiznę, podlegającą rozliczeniu w niniejszym postępowaniu. Swoich twierdzeń w tym zakresie nie udowodnił, powódki zaś stanowczo twierdziły, iż żadnych

darowizn nie otrzymały. Wyliczenie darowizn przedstawionych przez pozwanego wyszczególnionych w dwóch notatkach podpisanych nazwiskiem Z. P. (k.27) nie jest wystarczającym tego dowodem. Notatki te stanowią jedynie dokumenty prywatne, nie ma pewności czy zostały rzeczywiście sporządzone ani nawet podpisane przez spadkodawczynię, a w sytuacji gdy powódki kwestionowały ich treść, to na pozwanym, zgodnie z regułą określoną w art.6 k.c. spoczywał ciężar udowodnienia, iż treść notatek odpowiada prawdzie, czemu jednak nie sprostał.

W tej sytuacji od należnego powódkom zachowku odjąć należało, jak słusznie uczynił Sąd Rejonowy jedynie kwoty po 1 600,00 zł (odpowiadające kwocie 500 USD), ponieważ pozwany wykazał, iż doręczył je siostronom przekazem pocztowym, a one same przyznały, iż je otrzymały.

Jednocześnie pozwany nie powoływał się na okoliczność, iż żądanie powódek stanowi nadużycie prawa podmiotowego, że istnieją szczególne okoliczności uzasadniające obniżenie należnego powódkom zachowku, a taki zarzut nie może być przez Sąd Okręgowy rozważany, a tym bardziej uwzględniony z urzędu.

W świetle przedstawionych okoliczności apelacja pozwanego i zarzuty w niej podniesione okazały się bezzasadne, zaskarżone orzeczenie prawidłowe, co skutkowało oddaleniem apelacji.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie art.385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego na rzecz powódek w kwocie po 600,00 zł, orzeczono na podstawie art.98 k.p.c. w zw. z art.99 k.p.c., art.108 k.p.c. oraz §12 ust. 1 pkt 1 w zw. z §6 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002.r w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 490).

SSO T. Strojnowska SSO S. Buras SSR A.Kłuźniak (del.)

ZARZĄDZENIE

(...)

(...)